

Theater voor scholen

Of hoe het veld naar de zaaier kijkt

Leen Thielemans

Een kind dat een theaterervaring beleeft, wordt aangesproken in de kern van zijn wezen. Het ontdekt dat het vanuit een andere dimensie – de magie van het theater – binnen de veiligheid en de intimiteit van de voorstelling, naar zijn leven kan kijken, erover kan reflecteren en deze reflectie kan omzetten in ervaringen en belevingen zowel binnen als buiten het theater. Programmatoren van de culturele instellingen leggen er zich op toe om deze kans aan kinderen en jongeren aan te bieden, maar van het jonge publiek wordt verwacht dat zij deze kans dan ook nemen en hun eerste stappen zetten in het theater. In de praktijk blijken de scholen een belangrijke rol te spelen bij deze eerste kennismaking, waarbij de leerkracht een schakel vormt tussen de persoonlijke belevingswereld van de jongere in zijn reflectie op het theatergebeuren en de maatschappij.

De culturele sector wil om deze reden er graag van uitgaan dat u als leerkracht het belang van theater erkent en een plaats probeert te geven binnen uw lessen. Is dit een ijdele gedachte? Misschien. In de culturele sector heerst nogal veel idealisme. De sector vindt dat theater een vanzelfsprekende plaats binnen de leerplannen zou kunnen hebben. De realiteit leert echter dat leerkrachten en docenten – algemeen gesproken – het theater en de kunsten eerder erkennen als middel alvorens ze er een ervaring, laat staan een doel van maken. De plaats die cultuur krijgt binnen het lessenpakket, komt dikwijls voort vanuit een persoonlijke empathie van de leerkracht en niet vanuit een structurele inbedding in de schoolgemeenschap. [Lees even de tekst in het kadertje en test in hoeverre u zelf thuis bent in wat culturele en kunstencentra graag als evidenties zouden zien.]

De kunstwereld en het onderwijs gaan, mijns inziens, vaak vanuit een verschillend uitgangspunt met kunst om. Dikwijls wordt kunst in het onderwijs enkel als leermiddel in plaats van als doel beschouwd. Volkomen begrijpelijk trouwens: zelfs de nieuwe eindtermen motiveren deze omgang. Voor de kunstenaar staat echter elke creatie steeds voor de ervaring-an-sich. Voor hem is kunst een doel, een eindproces: kunst toont, appelleert. Het valt echter op dat in de huidige tendens van de recente fin-de-siècle-jaren kunstenaar en onderwijs weer langzaam naar elkaar toegroeien. Kunst krijgt, sinds een paar jaar, voor beiden opnieuw ook een ruimere maatschappelijke functie. Kunsteducatie mag weer. Menige culturele centra en vzw's bezondigen zich hieraan. Ook de kunstenaar spuwt niet langer op de educatie. Het grote heil om de toeschouwer en de kunstenaar nader tot mekaar te brengen wordt op dit moment

door de culturele wereld dan ook gezocht in 'Het Onderwijs'.

De kunstensector verwacht dus veel van u, de leerkracht, heel veel. Deze verwachtingen botsen echter regelmatig op een harde realiteit: binnen het pedagogisch hoger onderwijs en de universitaire lerarenopleiding krijgt kunst en kunstbeleving slechts een zeer beperkte plaats. De schaarse

aandacht die theater en drama dan krijgt, situeert zich haast uitsluitend op het niveau van de kleuter- en lagere scholen en hun opleidingen. U wordt als leerkracht dus een beetje aan uw lot overgelaten wanneer u kunst binnen uw lessenspakket een plaats wil geven. De leerlingen in uw klas zijn afhankelijk van uw interesse en van uw goodwill om bij te scholen.

De volgende vragenlijst heeft misschien erg veel weg van een psychologische test uit een damesblad, maar uit uw persoonlijke antwoorden kan u zelf afleiden hoe en in welke mate u met het medium theater omgaat. Staat u er voor open om drama en theater binnen uw vak te integreren? Reacties zijn welkom.

- Gaat u zelf af en toe naar theater in uw vrije tijd?
- Neemt u soms leerlingen mee?
- Bekijkt u kindertheater buiten de schoolcontext?
- Leest u soms een theatertekst?
- Volgt u recenties op radio, tv of in de krant?
- Kent u drie Vlaamse of Nederlandse jeugdtheatergezelschappen bij naam? Kent u hun repertoire?
- Welke is voor u de dichtstbijzijnde schouwburg?
- Programmeert men er jeugdtheater met kwaliteit? Ook voor schoolvoorstellingen?
- Houdt u van het populaire genre? Of mag het soms ook iets moeilijker?
- Filosofeert u met uw klas?
- Confronteert u kinderen met kunst? Met wereldliteratuur? Met actualiteit?
- Speelt u zelf toneel?
- Durft u theater spelen in uw klas? En zelf meedoen?
- Zingt u een lied voor de klas?
- Gebruikt u dramaoefeningen in uw les?
- Kent u de 5 W's?
- Weet u literatuur over drama en theater te vinden?
- Waagt u zich aan opvoeringsanalyse?
- Hoe evalueert u creatieve momenten binnen uw lessen?
- Hoe intensief bereidt u uw leerlingen voor op een theaterbezoek?
- Neemt u een lesmap van een voorstelling klakkeloos over?
- Interpreteert u ze naargelang uw noden en klassen?
- Maakt u zelf wel eens een persoonlijke verwerking van een voorstelling?
- Gaat u mee naar de schoolvoorstellingen? Uit keuze? Ter ontspanning?
- En geniet u zelf van de voorstelling die u bijwoont, of bent u enkel bezig uw leerlingen in de gaten te houden?

KLASPRAKTIJK

Het is moeilijk om in het kort te zeggen hoe een leerkracht vanuit de culturele instellingen verwacht wordt met theater en schoolvoorstellingen om te gaan. Een schouwborg, gezelschap, cultureel of kunstencentrum spreekt van een gemotiveerde leerkracht wanneer iemand persoonlijk interesse toont door een lesmap of extra informatie op te vragen, door naar een vrije voorstelling te komen, door naverwerking en evaluaties van een bijgewoonde voorstelling te bezorgen, door vragen te stellen in verband met persoonlijke navorming enz.

Het engagement dat een leerkracht toont door een klas voor het theaterbezoek voor te bereiden, valt niet onmiddellijk van de persoon van de leerkracht zelf af te leiden, maar des te meer van het kijkgedrag van de betrokken klas. De tendens om een voorstelling voor te bereiden is steeds groeiende, maar er blijven hiaten. Een voorbereiding bestaat immers uit meer dan het vernoemen van de titel of het openslaan van een encyclopedie. Vanuit de culturele instellingen worden inspanningen gedaan om deze tekorten in te vullen.

De voorbereiding

De meeste schoolvoorstellingen worden omkaderd door degelijk uitgebouwd lesmateriaal, bestaande uit achtergrondinformatie, spel oefeningen, lessuggesties, aanknopingspunten. Bevoegde dramadocenten of theaterpedagogen maken dit materiaal zo aan dat het onmiddellijk in de klas toegepast kan worden. Er wordt van uitgegaan dat u in de mogelijkheid bent om het materiaal creatief te interpreteren en aan te vullen naargelang uw behoeften of het niveau van uw klas. Het wordt automatisch bezorgd aan de scholen die een schoolvoorstelling

bezoeken. Indien het niet bij u als leerkracht terecht komt, kan u het ongetwijfeld opvragen bij uw directie.

De naverwerking

Iets waar een programmator geen zicht meer op heeft, maar waar hij echter wel van uitgaat, is dat de jonge toeschouwers na de voorstelling de mogelijkheid krijgen om de voorstelling te bespreken of op basis van het aangeboden materiaal te verwerken. Gezelschappen en programmatoren stellen het op prijs om bij gelegenheid inzage te krijgen in wat u zoal doet rond een voorstelling. We gaan ervan uit dat de voorstelling niet beoordeeld wordt als zijnde 'mooi' of 'lelijk', maar dat de leerlingen leren verwoorden wat een voorstelling bij hen deed, hoe ze hen raakte, wat ze erbij voelden, welke elementen hen bijzonder boeiden of afschrikten of onverschillig lieten. Deze vragen en een aangepaste opvoeringsanalyse laten hen toe het medium theater te onderzoeken, te bevragen en vooral te beleven. Laat hen bijvoorbeeld het gebeuren naver tellen, naspelen, onder woorden of in tekeningen brengen. Soms kan het thema van het stuk perfect bij een andere les aansluiten. De naverwerking van het stuk is minstens zo belangrijk en verrijkend voor de leerlingen als het bijwonen van de voorstelling zelf.

De keuze van de voorstelling

Maar hoe zoekt een leerkracht nu zijn weg in de diversiteit en het aanbod van de culturele instellingen? Hoe komt u als cultuurverantwoordelijke of geëngageerde leerkracht tot een keuze van het theaterbezoek met uw klas of school?

- Er zijn beslist meerdere culturele instellingen in uw buurt. Laat u vooraf infor-

- meren over hun programmatie en kies op basis hiervan de voorstelling. Laat u hierbij leiden door uw persoonlijke keuze in functie van uw leerlingen en niet door allerlei praktische voor- of nadelen. U weet immers het beste wat uw leerlingen kan boeien.
- Informeer u, voor u reserveert, ook over het gezelschap en zijn artistieke kwaliteit en meerwaarde.
 - Probeer de voorstelling vooraf te zien. Veel culturele centra geven gratis kaarten aan leerkrachten die familievoorstellingen komen bekijken om ze later met hun klas te bezoeken. Een telefoontje naar het desbetreffende centrum volstaat meestal.
 - De smaak van de programmator is niet noodzakelijk de uwe, maar u kan ervan uitgaan dat hij/zij op de hoogte is van wat actueel en boeiend is binnen het theater met betrekking tot het onderwijs. U vindt beslist makkelijk referenties over de artistieke keuzes van de schouwburg die u bezoekt. Een kort gesprekje laat u snel voelen op welke golflengte u samen zit.
 - Durf u ook eens laten verrassen door wat een programmator u aanbiedt. Misschien treft u wel een ontdekking.
 - Let alstublieft op de richtleeftijden. Bij schoolvoorstellingen liggen die meestal hoger dan bij familievoorstellingen. Toeschouwers in klasverband reageren immers anders. Respecteer de leeftijdsbepaling; het is in het voordeel van uw groep. Bij een 'te moeilijke' voorstelling voelen de jongeren zich niet betrokken of aangesproken en gaat het theaterbezoek aan uw doelstelling voorbij.
 - Wees er tijdig bij. Aan het einde van een schooljaar, in mei of juni, kan u in vele centra al reserveren voor de voorstellingen van het volgende schooljaar.
- Laat tot slot niet na om aan de culturele sector uw noden en behoeften kenbaar te maken: de behoefte van uw leerlingen en hun begeleiding, maar ook uw behoefte tot informatie en navorming. Al te graag wordt u geholpen en gesteund om theater en kunst een plek te geven in uw lessen, een plek die voor de leerlingen onmiskenbaar een meerwaarde betekent bij het opgroeien.

*Leen Thielemans
p/a Kunst in Zicht – De Warande
Warandestraat 42
2300 Turnhout*